

Onderwerp Invulling functie van stadsarchitect Haarlem	
Nummer	2018/560638
Portefeuillehouder	Roduner, F.J.
Programma/beleidsveld	4.1 Duurzame stedelijke ontwikkeling
Afdeling	OMB
Auteur	Tjerkstra, R.T.
Telefoonnummer	023-5113982
Email	r.tjerkstra@haarlem.nl
Kernboodschap	<p>In navolging van het coalitieakkoord en de motie 'Stadsbouwmeester(es); geheel onafhankelijk yes' wil het college een nieuwe stadsarchitect werven. Het college ziet de stadsarchitect als boegbeeld van Haarlem, Hij/zij werkt als onafhankelijke adviseur van het bestuur en voorziet de stad van adviezen over strategische vraagstukken op het snijvlak van stedelijke ontwikkeling, duurzaamheid en mobiliteit.</p> <p>De nieuwe stadsarchitect krijgt een onafhankelijke positie. Het opdrachtgeverschap wordt ondergebracht bij de directie.</p>
Behandelveorstel voor commissie	De uitwerking van de motie en het coalitievoorstel stuurt het college ter kennisname naar de commissie Ontwikkeling.
Relevante eerdere besluiten	- motie 'Stadsbouwmeester(es); geheel onafhankelijk yes' (2017/535552) in raadsvergadering 21 november 2017
Besluit College d.d. 18 september 2018	<p>1. het college stelt de informatienota aan de commissie vast.</p> <p>de secretaris, de burgemeester,</p>

Inleiding

In de Motie 'Stadsbouwmeester(es); geheel onafhankelijk yes' (geregistreerd 21 november 2017) heeft de raad richting gegeven aan de invulling en positie van de stadsbouwmeester in Haarlem. Onafhankelijkheid, deskundigheid en transparantie zijn kernwoorden. Het college wil deze speciale functie voor Haarlem behouden. Het coalitieakkoord geeft daarbij de verduurzaming van de stad als extra aandachtspunt mee.

In deze nota licht het college haar voornemen toe voor invulling van de functie. De nota stipt kort de context aan waarin de stadsarchitect gaat opereren. Vervolgens beschrijft de nota de rol, positie en opdracht die daar volgens het college bij horen.

2. Kernboodschap

Strategische ruimtelijke vraagstukken

Haarlem is zich bewust dat de toekomst en de groei van de stad in samenspel met bewoners, instellingen en ondernemers uit de stad wordt bepaald. Nieuwe initiatieven als 'Wie bouwt Haarlem', 'C-District' of 'Open de koepel' zijn uitingen van deze maatschappelijke verandering. De ruimtelijke opgaven waar Haarlem vandaag voor staat zijn complex: verstedelijking, energietransitie, klimaatadaptatie en veranderende mobiliteit. Alle vraagstukken zullen hun weg moeten vinden in de bestaande stad. De afgelopen jaren heeft de gemeente zich aangepast aan de gewijzigde context. Zowel de ambtelijke organisatie als de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit¹ (ARK) hebben zich doorontwikkeld. Voordat een plan aan de raad wordt voorgelegd, is het intensief begeleid vanuit de ambtelijke organisatie en beoordeeld door de onafhankelijke ARK. Aangezien complexe opgaven een brede inzet van disciplines vereisen is ook de ARK samengesteld uit meerdere disciplines.

De stad wordt nu geconfronteerd met een veelheid aan projecten.

Het college zoekt naar manieren om de processen te versnellen, dubbel werk te voorkomen en duidelijkheid te bieden aan initiatiefnemers. De grote dynamiek aan projecten vraagt veel inzet. Dat leidt ertoe dat strategische vraagstukken die op een overkoepelend niveau voor de hele stad van belang zijn, blijven liggen. Het college denkt daarbij aan ruimtelijke vraagstukken op het snijvlak van stedelijke ontwikkeling, duurzaamheid en mobiliteit. Dan gaat het bijvoorbeeld om de vraag hoe wij de bestaande woningvoorraad kunnen verduurzamen, welke mogelijkheden er zijn om sociale woningbouw te realiseren en hoe nieuwe mobiliteitsconcepten in ontwikkelzones gerealiseerd kunnen worden. die samenhangen met de duurzaamheidsopgaven, bijvoorbeeld de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad, betaalbare woningtypen voor sociale woningbouw, vormen en kosten van ondergrondsparkeren. Kennis die verrijkend kan zijn voor concrete projecten in Haarlem.

Onafhankelijk advies

Het college ziet de stadsarchitect als een bron van kennis en creativiteit. Een instituut dat ten dienste staat van het bestuur, zowel college als raad, en dat onafhankelijk advies uitbrengt over ruimtelijke vraagstukken. Een advies dat inzicht biedt en inspireert. En daarnaast het bestuur wijst op toekomstige blinde vlekken.

¹ De ARK is samengesteld uit verschillende disciplines: stedenbouw, planologie, architectuur, landschapsontwerp, ontwerp van openbare ruimte en monumentenzorg.

Positie

Om de onafhankelijke positie van de stadsarchitect te onderstrepen kiest het college ervoor het formele opdrachtgeverschap van de stadsarchitect onder te brengen bij de directie.

Profiel

Gezien de taak, rol en positie van de stadsarchitect verwacht het college van de toekomstige stadsarchitect:

- Goede communicatieve eigenschappen in gesprek en op papier;
- Een inspirerend strategisch adviseur met een zeker charisma;
- Goed kunnen samenwerken en in staat zijn verbinding te leggen met de stad en alle actoren die zich bezighouden met het veelomvattende werkveld van de ruimtelijke ordening;
- Kennis en ervaring in het ontwerp, ruimtelijk domein en de bouwpraktijk;
- Autoriteit met een langdurige ervaring in de ruimtelijke ordening;
- Een strategisch adviseur die kennis naar boven haalt, verbindingen legt en draagvlak creëert;
- Bekendheid met de werking van het openbaar bestuur en een goed gevoel voor politieke verhoudingen.

Opdracht nader invullen

Van de stadsarchitect wordt veel verlangd. De vraagstukken vereisen tijd en studie. Voor de stadsarchitect is het van belang dat hij/zij de ruimte en middelen krijgt om de taken uit te voeren. Gezien het beschikbare budget is het belangrijk de opdracht te concretiseren en af te bakenen, en de tijd effectief en efficiënt in te zetten. De stadsarchitect zal niet adviseren over losse projecten. Door prioritering van opdrachten wordt de stadsarchitect in staat gesteld voldoende tijd en middelen aan advies te kunnen besteden. Daarbij hoeft advies niet noodzakelijkerwijs via rapporten tot stand te komen, maar kan dat ook via bijvoorbeeld debat en lezingen ontstaan. Bij aanstelling wordt in gezamenlijkheid met de nieuwe stadsarchitect, afhankelijk van zijn/haar ervaring en inzicht een opdracht geformuleerd.

In de bijlage heeft het college een overzicht opgenomen van mogelijke invullingen van de stadsarchitect die zijn betrokken in de richting die gekozen is. Het college heeft het scenario stadsadviseur als uitgangspunt gekozen.

3. Consequenties

Met de voorgestelde invulling verwacht het college dat de nieuwe stadsarchitect de rol van boegbeeld voor Haarlem kan vervullen, zijn/haar onafhankelijke adviseursrol behoudt en stad en bestuur voorziet van inzicht en antwoorden op strategische vraagstukken.

Zoals eerdere stadsarchitecten krijgt ook de nieuwe stadsarchitect bij aanstelling een opdracht van het bestuur mee. De komende opdracht van de stadsarchitect zal passen binnen het beschikbare budget van €75.000 op jaarbasis.

4. Vervolg

Na bespreking van de nota is het college van plan vlot te starten met het werven van de nieuwe stadsarchitect. Na de werving zal een breed samengestelde beoordelingscommissie onder

begeleiding van een onafhankelijke voorzitter een voordracht doen aan het college. De voordracht wordt bekrachtigd door het college.

5. Bijlage: mogelijke invullingen functie stadsarchitect

Haarlem kent een lange traditie van stadstimmerman tot stadsbouwmeester dan wel stadsarchitect. De invulling van de functie veranderde mee met de stad en de overheid. Was ooit de stadsbouwmeester of stadsarchitect iemand die vooral ontwierp. Tegenwoordig zie je dat de functie is geëvolueerd richting advisering. Dit kan als stadsbouwmeester, conform de titel ontleend aan de Woningwet, waarbij de invulling zich richt op het toetsen van de welstand of in een meer vrije rol als stadsarchitect, zoals in de Haarlemse traditie. In de bijlage staat het spectrum aan afwegingen waarop het college haar invulling van de stadsarchitect heeft gebaseerd, zonder overigens uitputtend te zijn.

Geen nieuwe stadsarchitect

Haarlem kent een zorgvuldige routing voor ruimtelijke ontwikkelingen. Kaderstelling en toetsing vinden plaats in nauwe samenwerking tussen bestuur en ambtelijke organisatie. De ARK voorziet het voorstel van een onafhankelijke advies. Dit is een helder proces dat in hoofdlijnen hetzelfde is in de meeste vergelijkbare Nederlandse gemeenten. In dit scenario ligt de focus op kwaliteitsborging in de reguliere ruimtelijke ontwikkelingen. Het aanstellen van een stadsarchitect naast de ARK is in feite dubbelop; er kan worden volstaan met alleen de ARK.

Voordeel: De rol van de ARK, beoordeling van kwaliteit is duidelijk afgebakend, geen dubbel werk. Een efficiënte ordening van taken houdt procedures zo kort mogelijk en is helder naar ontwikkelaars en partners in de stad.

Nadeel: Dit scenario doet geen recht aan de geuite behoefte van de raad aan een stadsarchitect en gaat voorbij aan een Haarlemse traditie. Bovendien ontbreekt dan de, door het college en raad, gewenste onafhankelijke expertise. In dit scenario ligt de focus op de ruimtelijke ontwikkelingen en veel minder op advisering over trends of strategische vraagstukken.

Supervisor

Het eerste scenario voor een stadsarchitect gaat uit van een professionele inbreng in de grote ontwerpogaven van de stad. In grotere projecten heeft de stadsarchitect voldoende gewicht om in relatie met marktpartijen zijn/haar invloed aan te wenden. De stadsarchitect is dan een ervaren bekendheid die zijn/haar signatuur achter laat in de stad. Hij/zij toetst gemeentelijke ideeën en tekent mee. Iedere ontwikkeling krijgt dan naast de adviezen van ruimtelijke disciplines én de ARK nog een extra beoordeling van de stadsarchitect. De eigen signatuur leidt tot een vorm van onafhankelijkheid.

Voordeel: Sterke waarborg van een eenduidige hoge kwaliteit. De buitenwereld weet met wie ze in Haarlem aan tafel zitten.

Nadeel: Dit scenario vergt veel inzet van de stadsarchitect en voor een periode van vele jaren. Hij/zij vervult eigenlijk de rol van stadsbouwmeester zoals omschreven in de Woningwet. Dit scenario maakt in zekere zin het werk van de ARK overbodig. Blijft de ARK gehandhaafd, dan wordt het advieswerk dubbel gedaan. Procedures worden langer en naar de buitenwereld is niet duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is. De betrokkenheid van de stadsarchitect gaat daarnaast ten koste van de professionele autonomie van andere ontwerpers en architecten.

Ook in dit scenario ligt de focus op de ruimtelijke ontwikkelingen en veel minder op advisering over strategische vraagstukken.

Bij grote langdurige projecten is het hebben van een supervisor een bewezen middel. Enkele projecten in de stad beschikken daarom over een supervisor, zoals bij de Raaks, Schalkstad, Schalkwoud, Zuidstrook enz. Het staat het college vrij om naast de invulling van stadsarchitect ook supervisors in te zetten voor projecten in Haarlem.

Stadsadviseur

Dit scenario stelt de vraagstukken waar Haarlem voor staat centraal, en dan specifiek de vraagstukken waar de gemeente zelf mee worstelt maar niet aan toe komt, waarvan de betekenis niet direct duidelijk is, kennis om hierop in te zoomen niet een-twee-drie voor handen is of die om een frisse blik vragen.

De uitkomsten van de studies verschaffen het bestuur extra inzicht bij het beoordelen van beleidsvoorstellen en het stellen van kaders. Aangezien niemand alle nodige kennis in huis heeft zal de aan te trekken stadsarchitect in dit scenario tijd en geld krijgen om extra kennis in te huren.

Voordeel: De studies leveren inzicht op terreinen, die nu nog open blijven. De informatie uit de studies zal het beoordelen van vraagstukken ondersteunen. De uitkomsten van de studies helpen stedelijke vraagstukken weer verder.

Nadeel: De studies kosten tijd. De complexiteit van onderwerpen vraagt meerdere invalshoeken; de stadsarchitect zal een beroep op andere deskundigen moeten kunnen doen, dat vergt een deel van het beschikbare budget. De stadsarchitect zal zich niet over ieder vraagstuk kunnen buigen. Dit vereist een prioritering van het bestuur.

Adviesatelier

Dit Scenario bouwt voort op het vorige. Meer expliciet wordt rekening gehouden met de ambities op verschillend terreinen en hoe deze ambities zich tot elkaar verhouden. Zoals meerdere adviesorganen langzamerhand zijn verbreed met verschillende vakdisciplines, kan Haarlem overwegen het instituut stadsarchitect te verbreden tot een raad van adviseurs.

Vergelijkbaar met het College van Rijksadviseurs van de staat. In feite is de ARK eveneens een voorbeeld van een multidisciplinair adviesorgaan. Zij het dat het aandachtsveld van de ARK zich richt op operationele plannen. Het samenstel van meerdere personen versterkt de onafhankelijkheid ten opzichte van het bestuur en ambtelijke organisatie. Het gaat om de inhoud en om de verbinding met de stad op een aansprekende en inspirerende wijze.

Voordeel: Ook in dit scenario zullen de studies inzicht bieden bij het beoordelen van vraagstukken en voor meerdere beleidsdossiers van toepassing zijn. Het verschil met een enkele stadsadviseur is dat een brede samenstelling vanuit verschillende specialismen het makkelijker is de complexiteit van de vraagstukken te lijf te gaan. Mogelijk kunnen meerdere vraagstukken gelijktijdig worden opgepakt, dan wel worden door prioritering keuzen gemaakt in de volgorde en/of reikwijdte van de opdrachten.

Nadeel: Met een atelier vervalt de boegbeeldfunctie van de stadsarchitect. Bij een gelijkblijvend budget zal de advieskracht van het atelier beperkt zijn en zal het aantal adviezen beperkt zijn. De wervingsprocedure van de verschillende stadsadviseurs zal natuurlijk uitgebreider zijn.